

ARMADURA SAMURAI DO-MARU

Una peça plena d'històries

60

Carmen C. Lara Cabrejas
<http://saia-arte.blogspot.com.es/>

Els samurais eren uns grups de protectors guerrers que van guiar les seves accions entre dos paràmetres: els seus mètodes de lluita i defensa i les seves maneres de viure la vida. El seu propòsit, en èpoques de pau, era la millora de les persones des del punt de vista físic, mental i espiritual. Els samurais, que van conviure al Japó des de l'època medieval fins que comença l'època moderna segons la cronologia dels períodes japonesos, assumien una filosofia de vida que els feia capaços d'oferir la seva pròpia existència a canvi de la lleialtat al grup i al senyor al qual donaven servei, i així ho van demostrar amb els seus rituals de fidelitat. Les seves armadures són el reflex, la imatge d'una combinació de força i subtil bellesa, la demostració de l'excel·lència. No les podem comparar amb altres objectes destinats al mateix ús, són úniques. Una morfologia i manufactura que resol perfectament el disseny, la utilitat i la bellesa, és a dir, unifica la seva indumentària, tant la protecció contra l'enemic com la lleugeresa de poder ser eficaç en la batalla i la utilització dels materials com solament l'art i els artesans japonesos han sabut fer-ho. Endinsem-nos doncs a l'època dels samurais

Samurai were groups of warrior protectors who guided their actions between two parameters: their fighting and methods of defense and their way of living. Their purpose, in times of peace, was people's improvement from a physical, mental and spiritual point of view. Samurai, that lived in Japan from medieval times until the beginning of the modern period -according to the chronology of the Japanese periods- assumed a philosophy of life that made them capable of offering their own existence in exchange for loyalty to the group and the lord they served, which they demonstrated with their rituals of loyalty. Their armours are the reflection of that image, a combination of strength and subtle beauty, a demonstration of excellence. We cannot compare them with other objects intended for the same use, they are unique. A morphology and manufacture that perfectly resolves design, usefulness and beauty, that is to say, it unifies their apparel, prepared both for protection against enemies and with the lightness needed to be effective in battle with a use of materials that only Japanese art and craftsmen could have done. Let's immerse ourselves in the time of the Samurai.

Quan vam rebre l'encàrrec de restaurar i conservar l'armadura de samurai registrada amb el núm. 1451, que pertany a la col·lecció de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer, i com que no és habitual que es realitzin projectes en aquesta tipologia de peces, vàrem reaccionar amb passió davant del repte d'intervenir en uns objectes molt especials, tant per l'imaginari japonès que traspua una armadura de samurai com per la seva procedència. Per tant, vam començar la recerca bibliogràfica i la d'aquelles informacions especialitzades amb relació a l'aspecte morfològic, tecnològic i dels materials emprats en la confecció de la indumentària del guerrer samurai. A la vegada, calia situar-les en un context històric sense gaire ambigüitat, tenint en compte que la casta dels samurais es va estendre durant molts segles i diferents períodes de la vasta història japonesa.

Guió:

- Abans de les descripcions tècniques
- Immersió a la història japonesa dels temps dels samurais
- Per què una armadura al Museu Biblioteca Víctor Balaguer? L'arribada
- Descripció i tipologia de l'armadura *Yoroi*
- L'armadura surt de les estances del Museu passats 129 anys
- Anotacions i Bibliografia

ABANS DE LES DESCRIPCIONS TÈCNIQUES

La redacció de l'article havia de tenir present que la cultura japonesa ja no és aquella gran desconeguda per nosaltres, occidentals. En els darrers anys s'han redactat noves tesis i estudis sobre la història japonesa que han

aportat un coneixement actualitzat sobre diferents aspectes de la vida social i cultural del Japó. Això ha estat possible gràcies a les interrelacions en els tractes comercials i a les possibilitats de viatjar i desplaçar-se geogràficament, fins i tot virtualment.

En la nostra pràctica professional -l'àrea de docència i educació- podem constatar que -tot i considerar el que hem dit anteriorment-, també és cert que a secundària (ESO i batxillerat) no s'expliquen aquestes cultures, i no perquè es pensi que no són necessàries i interessants, sinó pel fet d'haver de prioritzar en els coneixements de la nostra història nacional i de l'Europa occidental, cosa que ho fa temporalment impossible.

Atès que el coneixement del Japó és mínim per a la majoria de nosaltres, creiem que, abans d'exposar en aquest text qüestions tècniques de les armadures i de llurs complements, hem de fer una immersió en el Japó dels anys en què van aparèixer els samurais i esbrinar les raons per les quals va existir un interès a tenir armadures exposades en les col·leccions artístiques de la segona meitat del segle XIX. Aquest interès va ésser el motiu principal pel qual hi ha dipositades dues armadures a les sales de l'exposició personal del diplomàtic Víctor Balaguer i que posteriorment, l'any 1884, van ser cedides conjuntament amb la resta de la col·lecció a la ciutat de Vilanova i la Geltrú.

Farem una breu descripció del moment històric que ens ocupa, tot i que no pretenem fer una recerca gaire extensa de la història d'aquest país de l'Àsia oriental, més enllà d'un acostament, ja que el recorregut històric del Japó és extens i més antic que el d'Occident. Per tant, la nostra aproximació serà suficient perquè ens situem en l'etapa

més important de la vida dels samurais fins al moment que van deixar de tenir sentit com a exèrcit d'un *Soghun*.

IMMERSIÓ A LA HISTÒRIA DELS SAMURAI

Encara que sembli que no se sap amb certesa l'origen del mot *samurai*, es va acordar que la procedència etimològica es troba en la paraula *saburau*, que vol dir "servir". Per tant, la derivació *saburai* significaria "aquells que serveixen".

El primer registre del nom samurai data del segle VIII i no s'aplicava amb caràcter marcial o militar, més aviat es referia a servidors domèstics encarregats d'atendre les persones velles. Quant al seu aspecte exterior o la seva indumentària podem trobar inspiracions formals i estètiques en les figures *Haniwa* (fig. 1) de l'era *Kofun* (250-530).¹

El temps històric en què els fidels samurais van viure com a guerrers és una època admirada per l'imaginari japonès, anys plens d'històries viscudes amb valents guerrers i servidors d'un senyor. No es pot negar que es tracta de moments molt interessants i atractius (estèticament parlant) de la història japonesa i que han conformat i definit gran part de la cultura i societat actuals.

ANTECEDENTS

Els fidels grups protectors, com a grups defensors i guerrers, es creen o sorgeixen com una necessitat per salvaguardar les províncies d'un senyor terratinent. Ens trobem a finals del període *Heian* (794-1185), que es caracteritza per una imatge allunyada de guerrers i de batalles; això no obstant, la realitat és que coexisteixen combats interns amagats sota una capa de diplomàcia i

actituds socialment correctes. En aquest període l'emperador fa un paper decoratiu, ja que les elits del país la formaven famílies nobles afermades en el seu estatus; no per les seves aptituds i coneixements, sinó més aviat per la seva perpetuïtat en els càrrecs de poder, característica molt japonesa i que s'ha mantingut fins a l'època contemporània, fet que ha donat pas als grups que coneixem com a clans (econòmics, militars, socials, etc.).

En aquest període l'actual Kioto (Kyó) n'és la capital i resta com a tal fins a l'any 1868, encara que des de 1603 la capital, de fet, és Edo (l'actual Tòquio). El canvi de nom, entre períodes de la història japonesa, ve donat per l'indret on es troba ubicada la seu del govern a les capitals de província, cosa que decideix cada governant.

És un període de canvis en diferents àmbits, la gran influència del model xinès va deixant de tenir força i s'inicia una etapa de "japonització", de prospecció, pels volts de 1635, i amb la família *Fujiwara* com a regents imperials. Els dos segles de durada d'aquesta etapa estan determinats per un ordre jeràrquic molt estricte i marcat o generat per les famílies dominants que deuen l'èxit més a les habilitats socials que a la preparació tècnica, just al contrari que a la Xina, que es determina per la vàlua demostrada en la presentació a oposicions per obtenir quotes de poder. Un altre dels canvis en aquest període és la modificació de l'escriptura xinesa cap a una de pròpia o Kana japonesa, encara que hi trobem diferents estils cal·ligràfics. Així mateix, la pintura *Yamato-e* i la poesia prenen el seu propi camí.

Hi apareixen nous valors propis japonesos, expressats per símbols relacionats amb la natura i amb la brevetat de l'existència

(*mono no aware*, 'la tristesa de les coses'), que coexisteixen amb el Budisme. Es produeixen canvis fins i tot a l'himne japonès *Kimigayo*.

A les famílies poderoses o terratinents del període *Fujiwara* se'ls sumen grups de cortesans que reben terres lliures d'impostos o *Shōen*. Arribem al segle XII i trobem que la meitat de les terres agrícoles són en mans d'aquests grups i en règim feudal (per entendre-ho des de la nostra mirada de la història). Així doncs, els pagesos tenen l'obligació de guardar fidelitat al seu senyor i defensar-lo en qualsevol lluita. A la vegada, els grups budistes es van fent molt poderosos i formen exèrcits propis. Per tant, els clans que governaven les províncies comencen a formar soldats propis o defensors de la seva terra. Aquesta situació derivarà en una nova classe social i militar: els samurais.

ELS SAMURAI 侍²

Els grups o clans que havien tingut poder abans de l'arribada de la família *Fujiwara* inicien la retornada a la seva posició de poder social i econòmic. Aquests grups són els *Taira* i els *Minamoto*, i el poder dels *Fujiwara* decau a finals del segle XI.

El 1156 s'esdevé la primera intervenció militar d'aquests clans regionals i, quatre anys després, el clan *Taira* aconseguiria el poder. Entrem doncs en una etapa de governs militars que entre els 1180 i 1185 enfronta les dues famílies samurai més poderoses, els clans esmentats anteriorment, a les Guerres *Genpei*. Els *Minamoto* obtenen la victòria i aquest fet marcarà el final del període *Heian* i entrarem al primer *Shogunat Kamakura* (hi van viure tres *shogunats*), o primer govern Samurai i Japó Medieval.

Aquesta etapa la identifiquem a Occident com un període feudal o medieval, ja que s'hi poden comparar aspectes socials i econòmics, com l'existència d'una elit militar i les relacions de vassallatge per part de la població davant d'un senyor o terratinent.

El sistema de govern *Kamakura* va respondre amb més eficàcia que l'anterior Imperial i va aconseguir que la productivitat dels *Shōen* augmentés i en multipliqués els beneficis agrícoles i, per tant, va donar tranquil·litat a la cort de Kioto, que eren en la seva majoria els propietaris dels territoris.

Tot el període *Kamakura*, fins al 1333, estarà ple de lluites internes per aconseguir controlar el poder, tant per part dels familiars dels *Minamoto*, com per qui exercia realment de mandatari o governant, que era el *Shikken* o regent del *Shōgun*. Aquest lloc de poder va estar ocupat a la darrera etapa del període *Kamakura* per un membre del clan *Hōjō*, que a la vegada actuava exercint el poder a l'ombra del cap del clan *Minamoto* o *Shikken*.

El 1219, amb la mort del darrer cap mandatari *Minamoto, Sanemoto*, no tornarà a haver-hi cap altre membre del clan al govern, que tornarà a restar en mans dels *Fujiwara*, que intentarà enfortir la imatge del *Shōgun*³ en aquesta etapa.

La figura del *Shogunat* com a representant del poder restarà activa i visible 700 anys, fins a la restauració *Meiji* o l'època moderna. Els samurais, com a representants de la defensa i protecció del poder, són una classe o elit que es defineix i redefineix en els dos primers períodes dels *Shōgun* fins que, aproximadament el 1588, se separen els dos grups socials que en principi formaven els grups protectors de les terres del terratinent,

la pagesia i els soldats, i que el 1591 passen a formar definitivament dues classes socials. Per tant, els samurais comencen a ser tractats com a membres d'un exèrcit que s'ha d'ensinistrar i disciplinar d'una manera especialitzada. El període *Sengoku* (1490-1573) va ser la millor època del samurais.

Passat el temps i arribant a la restauració *Meiji*, el 1868, l'estatus de la classe samurai comença a minvar a causa de la pèrdua de terres dels grans propietaris. Per tant, l'exèrcit no té a qui haver de defensar. Els samurais han de marxar a les ciutats i convertir-se en personal a sou d'un *daimyō*⁴. Amb aquests fets i a mesura que passava el temps, en els darrers anys del tercer govern *shogun*, els samurais es van convertir en *Rōnin*, és a dir, homes sense senyor, consegüentment, la seva funció ja no tenia lloc a la societat.

Per ajudar-nos a situar i identificar els períodes de la història japonesa proposem aquesta cronologia que, malgrat que no n'és l'única, és la que ens sembla més apropiada

per al nostre text. Només caldria fer esment que la prehistòria és potser el període més susceptible de canvis a causa dels nous descobriments que amb el pas del temps ens aporta l'arqueologia.

PER QUÈ UNA ARMADURA A LA BIBLIOTECA MUSEU VÍCTOR BALAGUER? L'ARRIBADA

L'edifici, construït entre els anys 1882 i 1884, fou concebut expressament per albergar una biblioteca i un museu, acció gens habitual a l'època. Concebuda, la biblioteca, amb la intenció de donar a conèixer la totalitat del saber, mitjançant objectes i documents de tot tipus, el seu fundador la va iniciar amb aportacions de llibres, revistes i documents de tota mena. La intenció de Víctor Balaguer era que fos oberta a qualsevol ciutadà. Com els antics col·leccionistes del segle XIX, la seva col·lecció d'objectes està dividida, a la vegada, en diverses i diferenciades tipologies a causa de l'interès pluridisciplinari de Balaguer. Tot i que el gruix de la col·lecció

PERÍODES HISTÒRICS AL JAPÓ		
Prehistòria	Paleolític	200.000 aC - 13.000 aC
	Jōmon	13.000aC - 500 aC
	Yayoi	500 aC - 300
	Kofun	300 - 710
Antiga (古代 Kodai)	Nara	710 - 794
	Heian	794 - 1185
Medieval (中世 Chūsei)	Kamakura	1185 - 1392
	Muromachi i Sengoku	1392 - 1573
Moderna primerenca o premoderna (近世 Kinsei)	Azuchi- Momoyama	1573 - 1600
	Edo	1600 - 1868
Moderna (Kindai / Gendai)	Meiji	1868 - 1912
	Taishō	1912 - 1926
	Showa	1926 - 1989
	Heisei	1989 - actualitat

GRAVAT UKIYO-E Publicat entre 1835 i 1839, obra d'Utagawa Hiroshige. Acte XI del drama *Chushingura*, "Els 47 fidels samurais" o "Ronin"

va ser una donació del mateix Balaguer, amb els anys el museu ha anat incorporant i enriquint les seves col·leccions amb diverses adquisicions i donacions.

Pel que fa a l'arribada de les dues armadures de samurai, que es l'objecte del nostre estudi, les tenim anotades al primer Butlletí de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer del 26 d'octubre de 1884, a la pàgina 7, i catalogades a la secció "*Armas*": "Algunos ejemplares, japoneses y chinos, de cascos, cotas de malla, armaduras, mandobles, sables, espadas, lanzas y puñales, adornan como hemos indicado anteriormente, el salón destinado a contener objetos de Oriente..."

Actualment, estan catalogades amb els números 1451 i 3986. La primera va ser restaurada l'any 2013 amb motiu de la sol·licitud de préstec per a una exposició sobre "Japonisme". Totes dues són de la

mateixa procedència i tipologia, encara que hi ha diferències formals. L'origen de com van arribar a mans de Víctor Balaguer cal trobar-lo en una donació feta per Eduard Toda i Güell, un cop que es coneguessin tots dos col·leccionistes el 1883. Eduard Toda havia tornat de la Xina el 1882, destinat com a cònsol des de 1875.

Aquestes dates són importants per situar el comerç i les relacions del Japó amb Espanya a partir de la restauració *Meiji*, el 1868, tret de sortida i obertura d'aquest país al món exterior. El Japó havia estat "tancat" a relacions externes, des del 1639, a excepció d'Holanda, com a país protestant, i de la Xina, com el seu gran veí. El Japó queda definitivament obert a les relacions amb altres països amb la signatura dels Cinc Tractats d'Amistat i Comerç amb els Estats Units, Rússia, França, Països Baixos i el Regne Unit.

La possibilitat de viatjar, en aquell moment, i de comercialitzar amb el Japó, va acompanyada d'un gran desig, per part dels occidentals, de conèixer noves formes d'expressió artístiques i culturals i així poder renovar la pròpia tradició europea. Amb Espanya en concret, l'any 1868 es signa a Kanagawa el primer tractat d'amistat que dona com a resultat que la Companyia Imperial Japonesa aparegui per primera vegada al nostre país, procedent de París. Comencem, doncs, a estar fascinats per les arts i la cultura japonesa.

Les armadures de samurai van ser un dels productes artístics amb més èxit entre els col·leccionistes, en tenim constància per la seva presència en els fons artístics de Marià Fortuny, Josep Ferrer, Josep Estruc, Josep Bassols, Francesc Navarro, Juli Borrell, Richard Lindau, Carles Maristany, Josep Mansana, Enric Batlló, Lluís Masriera i Oleguer Junyent, a més de la que ens pertoca de la col·lecció Víctor Balaguer.

DESCRIPCIÓ I TIPOLOGIA DE L'ARMADURA DO-MARU

L'evolució de les armadures dins de la història del Japó va relacionada amb la del sabre i la resta de les armes que acompanyen el samurai i que, alhora, es van adaptant a la tècnica del combat i a la seva efectivitat en la batalla, tant com a arma destructora com a defensiva.

L'armadura ha estat tractada com un objecte que ha de ser lleuger a la vegada que protector i que ha de permetre la màxima mobilitat possible. Per això, la preocupació principal dels artesans d'armadures, els *gusoku-shi*, ha estat construir-les o confeccionar-les amb materials que permetin lleugeresa i blindatge. La utilització comença, segons les troballes

arqueològiques, cap allà el 400 aC, i la seva descripció posa l'accent en el minuciós i excel·lent treball del ferro acerat per aconseguir una protecció dels cos lleugera i amb gran preocupació per la mobilitat. Les primeres que es troben en els túmuls funeraris dels segles V i VIII són de plaques de ferro i cuir, per cordar-les, s'anomenen *Tanko* i, als mateixos túmuls, s'hi troben unes figures de fang, *Haniwa*, amb aquesta tipologia d'armadura completa.

Paral·lelament, encara que posteriors a les *Tanko*, les *Keiko* són les que es fan servir per portar-les a cavall, de tipus ferro laminat, més lleugeres i amb molta capacitat per poder moure's a la muntura. La fusió entre ambdós tipus d'armadures conduirà a la confecció i aparició de les *Yoroi*.

L'evolució de la *Keiko*, a les darreries del període *Heian*, porta a tenir les armadures completes tal com les imaginem actualment. La confecció, amb làmines de ferro cordades amb cuir, o mètode *Odoshi*, tenia també molta cura i molta riquesa en els seus entrellaçats de cordills de seda, o tècnica *Kebiki*, i havia de fer referència o seguir el patró designat segons el tipus d'armadura.

La manera de treballar el metall, el cuir i la seda, a més de donar protecció, lleugeresa i capacitat de moviment, va esdevenir un art a partir del segle IX, l'*Odoshi-gei*. La manufactura feia possible donar personalitat pròpia i realitzar diferents models d'armadures en funció del clan i les famílies que les havien demanades, així es determinaven colors i estils diferenciats i identificadors de cada grup. Un caràcter distintiu era, per exemple, el color blanc, color de dol a la cultura nipona, que tenia un sentit simbòlic en el convenciment de deixar la vida a la batalla. Així mateix

definien un ordre jeràrquic segons la manera de confeccionar-les.

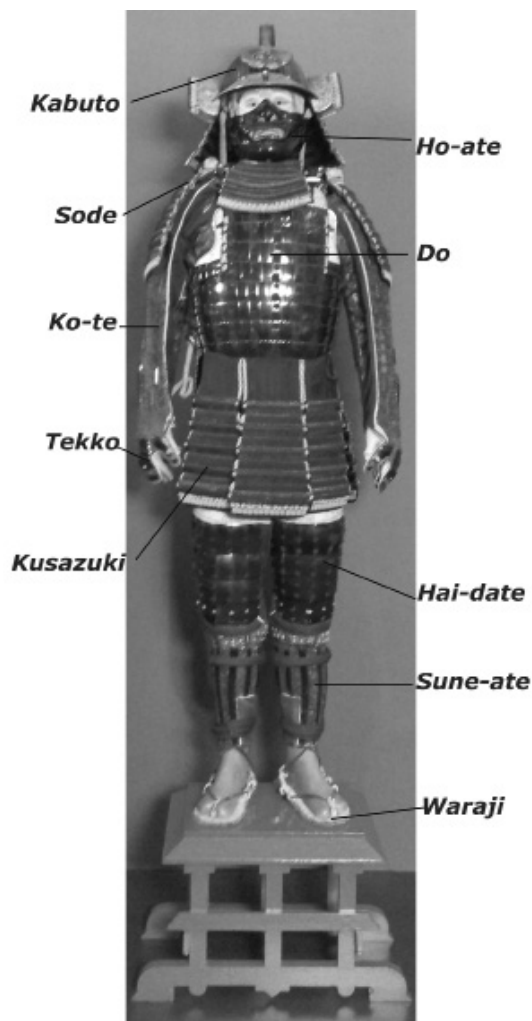
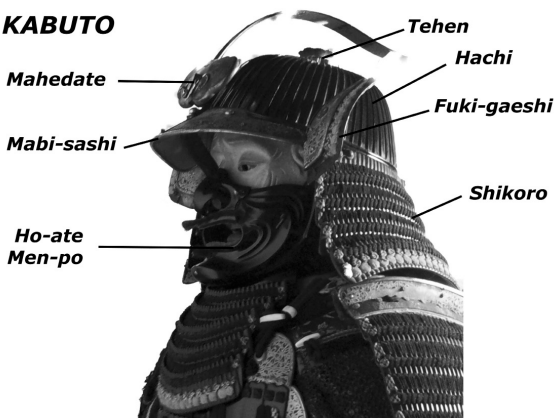
El model *Keiko* va conviure amb les dels guerres que anaven a peu i amb una indumentària molt semblant a la *Yoroi*, però amb armes complementàries que no es podien dur sobre el cavall. Parlem de la tipologia *Do-maru* i la seva variant oberta per la part posterior o *Karamaki-do*. Ens situem als períodes *Kamakura* (1186-1333), quan encara l'armadura és pesada però molt acolorida, o tipus *Yoroi*, i evolucionem cap al període *Muromachi* (1573-1602), en què els elements de l'armadura s'estilitzen i alleugeren, i els elements decoratius se simplifiquen; són las pròpiament dites *Do-maru*. L'armadura objecte d'aquest estudi és de tipologia *Do-maru*.

ELS ELEMENTS CONSTITUTIUS DE L'ARMADURA

La descripció de les diferents peces serà de caire general, si entréssim en més detall seria necessari més espai de text o bé hauríem deixat de banda el relat de la història dels samurais, però hem volgut transmetre informació en tots dos sentits.

Con dèiem, les armadures eren dissenyades per al correcte moviment del cos del guerrer, tant a peu com a cavall, i cadascuna de les peces té la funció de protegir les diferents parts del cos del guerrer. Els materials de confecció principals són plaques de ferro acerat i/o cuir protegides amb laca *Urushi* o laca tradicional japonesa, amb un acabat superficial inigualable, tant en el sentit estètic com físic, ja que és molt perdurable en el temps i les capes successives proporcionen una superfície molt dura i protectora d'oxidacions i putrefacció al ferro

KABUTO

o als materials sobre els quals s'aplica. La resta de materials són la seda i cotes de malla i una mena de buata entre les capes teixides i que permetien una protecció interna i acomodació al cos del guerrier.

El casc *Kabuto* consta de cinc peces i la seva funció, a més de protegir el cap, definia el clan i rang del guerrier. Hi trobem el *Hachi*, o casquet principal de la peça, format per plaques d'acer soldades cobertes amb laca japonesa, amb l'interior folrat de lli i potser a vegades amb buata interior per poder-hi acomodar el cap. A la part superior del *Hachi* hi ha un forat que s'explica amb versions més o menys espiritualistes (comunicació amb esperits) o pràctiques (ventilació), el nom del qual és *Tehen*, que està rematat amb una decoració de coure amb filigranes. A la part posterior, i no sempre en porta, trobem una anella de coure que té la funció de subjectar el nus ritual o *Agemaki* i que està fet amb un cordill de seda que continua per la part de les espatlles i cuirassa. Hi trobem la visera *Mabi-sashi*, feta d'acer lacat de negre a l'exterior i de vermell a l'interior per tal que el seu reflex sobre la màscara fos tenebrós. En el

cas de la nostra armadura porta un abillament *Mabedate* amb forma de ploma de paó fet amb acer protegit amb laca, pols d'or i plaqueta de nacre. Ambdós costats de la visera hi ha els *Fuki-gaeshi*, alers laterals, per protegir la part posterior o *Shikoro*, protecció del coll, feta amb plaques de ferro o cuir amb laca negra i lligades entre si amb cordills de seda *Odoshi*.

La màscara de la cara *Ho-ate* i en el nostre cas *Men-po*, o mitja màscara fins el nas, està feta d'acer lacat en negre a la part exterior i en vermell a l'interior i formada per dos parts mòbils, una és el nas amb fibres de crin de cavall al bigoti i l'altra la part de la mandíbula inferior. La protecció del coll que surt d'aquesta màscara també és de ferro o cuir lacats i amb cordills trenats.

Hi trobem també la cuirassa o *Do*, formada per peces rectangulars o plaquetes de ferro lacat en negre i amb forats laterals que permeten passar el cordill per trenar-les. La part superior del *Do* està decorada amb cuir repujat i reblat amb coure embotit. Les dues parts anterior i posterior de la cuirassa es tanquen amb una frontissa lateral i lligada per un extrem amb cordill. L'interior està folrat amb pell tensada

IKABUTO acer, bronze, fils de seda i cotó. Laca japonesa, cuir daurat

que evitava el contacte directe amb els cos del guerrer. Enmig d'aquesta pell i les lames de metall, hi havia una capa de cel·lulosa *Kiate*, que amortia els cops de l'enemic. Diferents argolles de metall –coure– repartides per la cintura i destinades per col·locar-hi armes diferents. A la part posterior del *Do* hi ha una anella de coure per lligar-hi el nus ritual del cordill de seda que ve des del casc. Surt de sota el faldó *Kusaruzi* protector, també format per plaquetes de ferro i laca *Urushi*.

Les mànigues *Ko-te* són de cotes de malla i plaquetes de ferro verticals unides a les anteriors, folrades de seda i amb buata interior, entre seda i seda, i amb més cota de malla entre la buata. A la part superior trobem la *Nodo-wa* o protector encoixinat del coll i les espatlles i que es situa sota la cuirassa i on es corden les mànigues. A la part inferior, i trenats a la màniga amb la cota de malla, hi ha els guants o *Tekko*, peça per sobre de la part exterior de les mans treballada amb una placa d'acer rígida i amb la forma de la mà, evidentment amb una camussa o pell a la part interior, com a la cuirassa del cos. Sota la màniga cabia la possibilitat que el samurai amagués documents

importants. La confecció dels protectors de les cuixes *Hai-date* i de les proteccions de les canyelles *Sune-ate* està feta amb el mateix procediment de les mànigues i cada una de les peces es corda independentment.

El calçat o *Waraji* era o de pell d'ós, *Ko-gate*, o de jute trenat, *Ke-gutsu*.

Sota l'armadura, el guerrer anava amb una camisa i pantalons *Hakama*, teixits tots dos amb lli de colors i dissenys diferents. Tot el conjunt d'armadura i vestit de sota es desava en un bagul o *Hitsu*, en moments de pau o per transportar el conjunt allà on anés el seu samurai.

L'ARMADURA SURT DE LES ESTANCES DEL MUSEU PASSATS 129 ANYS

Amb motiu de l'exposició temàtica "Japonisme, la fascinació per l'art japonès", organitzada per la Fundació La Caixa a les dependències de l'edifici Caixa Fòrum de Barcelona i comissariada per Ricard Bru, es demana a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer que cedeixi en préstec l'armadura de samurai 1451, model *Do-Marui*.

Per poder ser traslladada i exposada s'hi havien de fer feines de conservació i restauració per tornar-li la seva esplendor després de 129 anys de la seva arribada. En un primer moment es varen valorar les necessitats prioritàries d'intervenció i en segon terme les imprescindibles per poder fer-hi una bona feina amb el temps disponible i així obtenir resultats amb èxit. Els treballs al taller han estat apassionants a causa de la tipologia de la peça, tant pel que representa un samurai com pel que tècnicament significa "poder tocar" i retornar els valors visuals i estètics a una peça que incorpora un caràcter i relat històric del segle XVII i una representació del col·leccionisme del segle XIX incomparables. La fitxa tècnica de les feines de conservació-restauració és a l'abast del lector en els arxius de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer, amb text i fotografies del procés.

L'exposició i treballs al taller de SAIA-ART es van realitzar el 2013 i va suposar una experiència inoblidable, tant per la tipologia de la peça com per la infraestructura que es va haver de posar en marxa per traslladar-ne l'armadura i els complements; disposem d'un reportatge que es pot consultar.

L'armadura samurai *Do-maru* 1451 del museu és un exemplar excepcional per la seva complexitat de realització, per la tècnica emprada i que reflecteix la manera de fer de la cultura oriental japonesa, de la mateixa manera que actualment la podem observar com una peça completa que manté tots els elements del conjunt de l'armadura amb els materials originals, és a dir: acer, laca japonesa, cuir repujat, daurats, bronzes, calçat de jute trenat.

Per completar l'escena el maniquí és per si mateix una peça digna de ser observada: lli, fusta policromada i cuir. La màscara que substitueix la cara de la persona que devia portar l'armadura és de fusta tallada i policromada, amb cabells de crin de cavall i és original del segle XVIII, utilitzades al teatre *Noh* del període *Edo*.

No és una armadura qualsevol, mereix ser visitada, hauria de servir per explicar aquests períodes de la història del Japó que ens són llunyans i que per sort podem sentir més propers veient aquestes dues armadures que protegeixen l'entrada de la sala del fons museístic d'objectes orientals de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer.

El nostre agraïment a tot l'equip directiu i tècnic del Museu per la confiança dipositada en la nostra feina, a l'Anna Llevadies per la seva col·laboració al nostre taller de SAIA-ART, a Toni Micó i Eduard Serantes per les seves converses tan enriquidores, amb passió demostrada per la història del Japó, i que hem mantingut a l'entorn de les arts marcial japoneses i la seva filosofia. També volem agrair les recerques i textos a tots els autors i autores consultades a través de la seva bibliografia. Aquest combinat ha fet possible el text que teniu a les vostres mans i que fan visible els Amics de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer.

Vilanova i la Geltrú, juliol de 2014

BIBLIOGRAFIA

- Melanie TREDE & Lorenz BICHLER, Hiroshige, cien famosas vistas de Edo, Barcelona, Ed. Taschen
- A. CIRICI PELLICER, La estampa japonesa, Barcelona, Ed Ramón Sopena S.A., 1957
- Oscar LUZZATTO-BILITZ, Lacche orientali, Milano, ed. Fratelli Fabbri, 1966 (Elite artie stili)
- Carlo LUDOVICO RAGGHIANI, Museo nacional de Tokio, Milano, Mondadori Editore, 1967
- Jaime BARRACHINA Susana JIMENEZ, Artes decorativas orientales, Japón, Barcelona, Ed. Planeta Agostini, 1990
- Blas SIERRA DE LA CALLE, China, Japón, Filipinas, Museo Oriental, Valladolid, MIC Ed., 2004 (Caja España obra social)
- Ricard BRU I TURULL, Japonismo, la fascinación por el arte japonés, Barcelona, 2013 (Obra social La Caixa)

Internet:

<http://www.historiajaponesa.com/>
http://www.japones.cl/?q=genji_monogatari.html
<http://www.asiademica.com/>
http://es.wikipedia.org/wiki/Arte_de_Jap%C3%B3n
http://mnartesdecorativas.mcu.es/histo_pieza_mes.htm
<http://www.onmarkproductions.com/html/kannon.shtml#FemaleMale>
<http://www.artenihonto.com/historia/yoroi-la-armadura-samurai/>
 Accés al Butlletí electrònic del Museu B. Víctor Balaguer: <http://mdc2.cbuc.cat/cdm/search/collection/bolMuseBal>

NOTES

- 1 Període Kofun (250-530), als enterraments de la classe aristocràtica, de guerrers a cavall s'incloïa les seves armes, armadures, miralls de bronze i les seves joies. En aquests sepulcres es dipositaven aquestes figuretes que representaven soldats, servidors o animals, en lloc de fer sacrificis humans.
- 2 Kanji de la paraula samurai. Kanji en caràcter Han és una de les tres principals formes d'escriptura japonesa, les altres dues són els sil·labaris Hiragana i Katakana.
- 3 Títol dels generals i hereus de les dinasties que varen dirigir el Japó entre el 1192 i 1867, aproximadament, sota la teòrica autoritat de l'emperador o mikado.
- 4 Paraula japonesa que va sorgir en el període Kamakura i també utilitzada a l'Heian i que fa referència aquells que havien estat vençuts pel Shōgun, per tant, eren una amenaça.